

Do Liên minh Châu Âu tài trợ

EU JULE

OXFAM

KỶ YẾU

HỘI THẢO KHOA HỌC

“ HOÀN THIỆN PHÁP LUẬT VỀ BẢO VỆ
MÔI TRƯỜNG, KHUYẾN NGHỊ CHÍNH SÁCH VÀ CHIA SẺ
KINH NGHIỆM PHỔ BIẾN, GIÁO DỤC PHÁP LUẬT
VỀ BẢO VỆ MÔI TRƯỜNG ”

Nghệ An, Ngày 22 - 23 tháng 10 năm 2022

Tài liệu này là một hoạt động thuộc Sáng kiến “Tăng cường tiếp cận pháp luật về bảo vệ tài nguyên nước tại 05 xã miền núi huyện Thanh Chương, tỉnh Nghệ An” do Quỹ thúc đẩy Sáng kiến Tư pháp (EUJULE JIFF, gọi tắt là Quỹ JIFF) tài trợ. Đây là một trong hai hợp phần của Dự án “Tăng cường Pháp luật và Tư pháp tại Việt Nam” (EU JULE) do Liên minh Châu Âu (EU) tài trợ và Bộ Tư pháp chủ quản. Mục tiêu của Dự án nhằm góp phần tăng cường xây dựng pháp quyền ở Việt Nam thông qua hệ thống Tư pháp tin cậy và dễ dàng tiếp cận hơn. Tổ chức Oxfam tại Việt Nam là Ban Thư ký, thay mặt nhà tài trợ EU và Ban Chỉ đạo dự án để quản lý và hỗ trợ thực hiện Sáng kiến trong khuôn khổ Quỹ JIFF.

Trưởng nhóm nghiên cứu: TS. Đinh Ngọc Thắng, Hiệu trưởng Trường Khoa học xã hội và nhân văn, Trường Đại học Vinh, Giám đốc Trung tâm Tư vấn pháp luật Đại học Vinh, email: thangluatdhv@gmail.com, số điện thoại: 0989737177.

Các ý kiến, phân tích và khuyến nghị trong tài liệu này là của tác giả và không nhất thiết phản ánh quan điểm chính thức của Liên minh Châu Âu và Tổ chức Oxfam tại Việt Nam.

Tài liệu có thể được trích dẫn trong nghiên cứu, ứng dụng nhưng cần dẫn nguồn theo cú pháp: Tên tác giả, tên bài viết, Kỷ yếu Hội thảo khoa học: Hoàn thiện pháp luật về bảo vệ môi trường, khuyến nghị chính sách và chia sẻ kinh nghiệm phổ biến, giáo dục pháp luật về bảo vệ môi trường. Trong sáng kiến “Tăng cường tiếp cận pháp luật về bảo vệ tài nguyên nước tại 05 miền núi huyện Thanh Chương, tỉnh Nghệ An”, Trung tâm Tư vấn pháp luật Đại học Vinh, tháng 10/2022.

Mặc dù tài liệu này là tài liệu có bản quyền, nhưng nó có thể được sử dụng không cần xin phép cho các mục đích đào tạo, nghiên cứu và đóng góp chính sách, không nhằm mục tiêu lợi nhuận. Đề nghị ghi rõ nguồn tài liệu khi trích dẫn. Để sử dụng cho sao chép trong mọi trường hợp, sử dụng trong các ấn phẩm khác, hoặc dịch sang ngôn ngữ khác cần có sự cho phép của Trung tâm Tư vấn pháp luật Đại học Vinh.

LỜI NÓI ĐẦU

Quan điểm của Đảng và Nhà nước ta trong chính sách về bảo vệ môi trường là coi bảo vệ môi trường là một trong ba trụ cột của phát triển bền vững. Năm 1993, Luật Bảo vệ môi trường đầu tiên được thông qua. Đến nay, qua 03 lần sửa đổi bổ sung, Luật Bảo vệ môi trường hiện hành đã khắc phục được rất nhiều điểm hạn chế của pháp luật về bảo vệ môi trường trước đây, đặc biệt là sự phân tán trong các quy định pháp luật về bảo vệ môi trường, song cách thức quy định vẫn còn mang nặng tính hành chính, nhiều quy định chỉ ở mức khung, chưa quy định chi tiết thực thi.

Luật Bảo vệ môi trường năm 2020 cũng dành một mục riêng tại chương XI về công cụ kinh tế, chính sách và nguồn lực bảo vệ môi trường quy định về giáo dục và truyền thông về bảo vệ môi trường. Điều này cho thấy, Đảng và Nhà nước coi công tác truyền thông, giáo dục, phổ biến chính sách và pháp luật về bảo vệ môi trường là nhiệm vụ quan trọng trong thực hiện chính sách bảo vệ môi trường và phát triển bền vững, cũng như quan điểm coi bảo vệ môi trường là trách nhiệm của toàn bộ hệ thống chính trị và của toàn dân.

Với mục đích tạo diễn đàn trao đổi, chia sẻ, thảo luận, góp ý xây dựng chính sách, hoàn thiện pháp luật về bảo vệ môi trường và chia sẻ các kinh nghiệm phổ biến, giáo dục pháp luật về bảo vệ môi trường, Trung tâm tư vấn pháp luật Đại học Vinh, với sự tài trợ của Quỹ thúc đẩy Sáng kiến và Tư Pháp (Quỹ JIFF) tổ chức hội thảo quốc tế (bằng tiếng Việt) với chủ đề: “*Hoàn thiện pháp luật về bảo vệ môi trường, khuyến nghị chính sách và chia sẻ kinh nghiệm phổ biến, giáo dục pháp luật về bảo vệ môi trường*”. Chủ đề của Hội thảo hướng tới chia sẻ các kiến nghị hoàn thiện pháp luật về bảo vệ môi trường, khuyến nghị các chính sách thực thi pháp luật về bảo vệ môi trường và chia sẻ các kinh nghiệm trong truyền thông, phổ biến, giáo dục pháp luật về bảo vệ môi trường. Hội thảo đã thu hút sự tham gia viết bài của gần 30 nhà quản lý, nhà khoa học.

Cuốn Kỷ yếu này là tập hợp những bài viết tham gia Hội thảo, tập trung vào 02 nhóm chủ đề: (i) Kinh nghiệm và giải pháp nâng cao hiệu quả công tác

phổ biến giáo dục pháp luật về bảo vệ môi trường và (ii) Các kiến nghị hoàn thiện pháp luật về bảo vệ môi trường được hiểu theo nghĩa rộng, bao gồm Luật Bảo vệ môi trường, Luật Lâm nghiệp, Luật Tài nguyên nước, Bộ luật dân sự,...

TM BAN TỔ CHỨC

TS. Đinh Ngọc Thắng

DANH MỤC BÀI VIẾT HỘI THẢO

CHỦ ĐỀ 1: CHIA SẺ KINH NGHIỆM PHỔ BIẾN, GIÁO DỤC PHÁP LUẬT VỀ BẢO VỆ MÔI TRƯỜNG	9
1. GIẢI PHÁP TRUYỀN THÔNG, GIÁO DỤC VÀ NÂNG CAO NHẬN THỨC VỀ KINH TẾ XANH, DƯỚI GÓC ĐỘ BẢO VỆ MÔI TRƯỜNG.....	10
	TS. Phạm Thị Huyền Sang
2. HIỆU QUẢ PHỔ BIẾN, GIÁO DỤC PHÁP LUẬT VỀ BẢO VỆ RỪNG CHO ĐỒNG BÀO DÂN TỘC THIỂU SỐ, TỪ THỰC TIỄN HUYỆN KỲ SƠN, TỈNH NGHỆ AN	24
	TS. Nguyễn Văn Đại ThS. Xông Bá Xà
3. NỘI DUNG, PHƯƠNG PHÁP PHỔ BIẾN, GIÁO DỤC PHÁP LUẬT VỀ BẢO VỆ MÔI TRƯỜNG - MỘT SỐ KINH NGHIỆM, ĐỊNH HƯỚNG VÀ GIẢI PHÁP.....	40
	Lê Bá Thiệu
4. MỘT VÀI KINH NGHIỆM TRONG CÔNG TÁC PHỔ BIẾN, GIÁO DỤC PHÁP LUẬT CHO ĐỒNG BÀO DÂN TỘC THIỂU SỐ Ở VÙNG BIÊN GIỚI HUYỆN THANH CHƯƠNG, TỈNH NGHỆ AN.....	55
	ThS. Nguyễn Văn Chiến
5. VAI TRÒ CỦA TRUYỀN THÔNG ĐẠI CHÚNG TRONG VIỆC TUYÊN TRUYỀN VỀ BẢO VỆ MÔI TRƯỜNG Ở VIỆT NAM HIỆN NAY.....	68
	NCS. Cao Thị Ngọc Yến
6. HIỆU QUẢ CỦA SỰ ĐA DẠNG HOÁ CÁC HÌNH THỨC PHỔ BIẾN GIÁO DỤC PHÁP LUẬT CHO ĐỒNG BÀO DÂN TỘC THIỂU SỐ VÀ NHÓM NGƯỜI YẾU THỂ	79
	ThS. Nguyễn Mai Ly
7. PHỔ BIẾN, GIÁO DỤC PHÁP LUẬT CHO HỌC SINH TRUNG HỌC, TỪ THỰC TIỄN CHƯƠNG TRÌNH GIÁO DỤC PHÁP LUẬT THỰC HÀNH CỦA SINH VIÊN LUẬT TRƯỜNG ĐẠI HỌC VINH.....	88
	ThS. Bùi Hạnh Phúc
8. SỬ DỤNG PHƯƠNG PHÁP LỚP HỌC TƯƠNG TÁC TRONG PHỔ BIẾN, GIÁO DỤC PHÁP LUẬT VỀ BẢO VỆ MÔI TRƯỜNG CHO ĐỒNG BÀO DÂN TỘC THIỂU SỐ	97

TS. Hà Thị Thuý

TS. Lê Hồng Hạnh

**CHỦ ĐỀ 2: KHUYẾN NGHỊ CHÍNH SÁCH VÀ HOÀN THIỆN PHÁP
LUẬT VỀ BẢO VỆ MÔI TRƯỜNG..... 108**

1. GIẢI PHÁP HOÀN THIỆN PHÁP LUẬT MÔI TRƯỜNG VIỆT NAM
THEO NGUYÊN TẮC NGƯỜI GÂY Ô NHIỄM PHẢI TRẢ TIỀN
(SOLUTIONS TO COMPLETE VIETNAM'S ENVIRONMENTAL
LAW ACCORDING TO POLLUTER PAYS PRINCIPLE) 109
Võ Trung Tín
2. ĐÁNH GIÁ TÁC ĐỘNG MÔI TRƯỜNG TRONG CÁC LUẬT BẢO VỆ
MÔI TRƯỜNG (ENVIRONMENTAL IMPACT ASSESSMENT IN
ENVIRONMENTAL PROTECTION LAWS)..... 123
Võ Trung Tín
3. MỐI LIÊN HỆ GIỮA PHÁT TRIỂN BỀN VỮNG VỚI HOÀN THIỆN
PHÁP LUẬT BẢO VỆ MÔI TRƯỜNG 139
ThS. Vũ Anh Sao
4. THỨC ĐẨY SỰ THAM GIA CỦA CÁC TỔ CHỨC XÃ HỘI TRONG
LĨNH VỰC BẢO VỆ MÔI TRƯỜNG..... 148
TS. Nguyễn Thị Bích Ngọc
5. HOÀN THIỆN KHUNG PHÁP LÝ VỀ BẢO ĐẢM AN NINH NGUỒN
NƯỚC..... 158
ThS. Chu Thị Trinh
ThS. Nguyễn Thị Phương Thảo
6. MỘT SỐ KIẾN NGHỊ NHẪM HOÀN THIỆN PHÁP LUẬT VÀ NÂNG CAO
HIỆU QUẢ VỀ ĐẢM BẢO AN NINH NGUỒN NƯỚC..... 168
TS. Nguyễn Thị Thanh
TS. Trần Thị Vân Trà
7. BỒI THƯỜNG THIẾT HẠI DO LÀM Ô NHIỄM MÔI TRƯỜNG -
THỰC TRẠNG PHÁP LUẬT VÀ GIẢI PHÁP HOÀN THIỆN 175
TS. Lê Thị Giang
8. BÀN VỀ TRÁCH NHIỆM PHÁP LÝ TRONG LĨNH VỰC BẢO VỆ
MÔI TRƯỜNG Ở NƯỚC TA HIỆN NAY 194
ThS. Nguyễn Thị Phương Thảo
ThS. Chu Thị Trinh
9. MỘT SỐ Ý KIẾN VỀ QUẢN LÝ TÀI NGUYÊN BIỂN VÀ HẢI
ĐẢO VÀ KIẾN NGHỊ HOÀN THIỆN PHÁP LUẬT 206
TS. Nguyễn Thị Lê Huyền
TS. Lê Thị Giang

10. TRÁCH NHIỆM BỒI THƯỜNG THIẾT HẠI VỀ MÔI TRƯỜNG CỦA CÁC CHỦ THỂ KINH DOANH THEO PHÁP LUẬT VIỆT NAM	219
	TS. Hồ Thị Duyên
11. THỰC THI CÓ HIỆU QUẢ QUY ĐỊNH CỦA LUẬT BẢO VỆ MÔI TRƯỜNG NĂM 2020 VỀ CÁC CÔNG CỤ KINH TẾ TRONG QUẢN LÝ MÔI TRƯỜNG	238
	TS. Hồ Thị Hải
12. SỰ THAM GIA GIÁM SÁT CỦA NGƯỜI DÂN ĐỐI VỚI VIỆC THỰC THI PHÁP LUẬT BẢO VỆ MÔI TRƯỜNG TRÊN ĐỊA BÀN TỈNH NGHỆ AN THỜI GIAN QUA	248
	Nguyễn Thị Minh Tâm
13. THỰC HIỆN PHÁP LUẬT VỀ BẢO VỆ MÔI TRƯỜNG TRONG LĨNH VỰC CHĂN NUÔI VÀ TRỒNG TRỌT Ở VIỆT NAM HIỆN NAY - THỰC TRẠNG VÀ GIẢI PHÁP	265
	TS. Nguyễn Thị Phương Thảo
14. NÂNG CAO NHẬN THỨC VỀ BẢO VỆ MÔI TRƯỜNG TRONG PHÁT TRIỂN DU LỊCH CỘNG ĐỒNG Ở NGHỆ AN	279
	TS. Phạm Thị Thuý Liễu
15. HOÀN THIỆN PHÁP LUẬT THUẾ BẢO VỆ MÔI TRƯỜNG Ở VIỆT NAM HIỆN NAY	290
	ThS. Nguyễn Thị Hồng Nhật

CHỦ ĐỀ 1:
CHIA SẺ KINH NGHIỆM PHỔ BIẾN, GIÁO DỤC PHÁP LUẬT
VỀ BẢO VỆ MÔI TRƯỜNG

PHỔ BIẾN, GIÁO DỤC PHÁP LUẬT CHO HỌC SINH TRUNG HỌC, TỪ THỰC TIỄN CHƯƠNG TRÌNH GIÁO DỤC PHÁP LUẬT THỰC HÀNH CỦA SINH VIÊN LUẬT TRƯỜNG ĐẠI HỌC VINH

*ThS. Bùi Hạnh Phúc**

Đặt vấn đề

Học sinh trung học là thế hệ trẻ có tri thức, là những chủ nhân tương lai của đất nước. Các em đang trong giai đoạn trưởng thành về tâm sinh lý, tính cách chưa định hình nên dễ bị chi phối và tác động bởi các yếu tố bên ngoài. Các em muốn thể hiện bản thân một cách độc lập, tự đưa ra quyết định và hành động theo cách phù hợp với nhận thức, nhu cầu của bản thân hơn là đáp ứng những yêu cầu, đòi hỏi của môi trường hay xã hội. Tuy nhiên, vì thiếu kinh nghiệm sống cũng như thiếu hiểu biết pháp luật nên học sinh có thể sa vào con đường phạm pháp hoặc trở thành nạn nhân của các hành vi bất hợp pháp và tội phạm. Vì vậy, việc tuyên truyền, phổ biến và giáo dục pháp luật cho học sinh trung học có ý nghĩa rất quan trọng trong việc bảo vệ các quyền và lợi ích hợp pháp cho các em cũng như góp phần to lớn trong việc bảo vệ, xây dựng và phát triển đất nước.

1. Sự cần thiết phổ biến, giáo dục pháp luật cho học sinh trung học

1.1. Tuyên truyền, phổ biến, giáo dục pháp luật góp phần hình thành và phát triển nhân cách học sinh

Thông qua việc cung cấp hệ thống tri thức pháp luật, học sinh hiểu được điều hay, lẽ phải, biết được những chuẩn mực đạo đức về lòng nhân ái, sự công bằng, bình đẳng, phân định được cái tốt và cái xấu, biết yêu cái đẹp, cái chân chính và biết đấu tranh với cái xấu, các ác trong đời sống xã hội. Giáo dục pháp luật chính là giáo dục tính trách nhiệm trong hành vi, định hình cho mỗi học sinh trở thành chủ thể tích cực của gia đình và xã hội. Bằng việc trang bị kiến thức cũng như giáo dục kỹ năng xử lý tình huống pháp lý, hoạt động tuyên truyền, phổ biến, giáo dục pháp luật giúp học sinh biết và hiểu được ý nghĩa tích cực của hành vi

* Khoa Luật học, Trường KHXH&NV, Trường Đại học Vinh.
Email: buiphuc308@gmail.com. SĐT: 0358324338

pháp luật, từ đó tự giác thực hiện và tuân thủ pháp luật, đồng thời bồi đắp ý thức trách nhiệm cho các em trong việc đấu tranh phòng, chống các hành vi vi phạm pháp luật. Như vậy, phổ biến, giáo dục pháp luật góp phần không nhỏ để mỗi học sinh hình thành tri thức pháp luật xã hội, hình thành kỹ năng kỹ xảo trong các hành vi xã hội một cách hợp pháp, giải quyết hài hòa các quan hệ xã hội mà các em tham gia. Từ đó hình thành trong nhân cách học sinh những phẩm chất tâm lý cần thiết theo nhu cầu xã hội.

1.2. Tuyên truyền, phổ biến, giáo dục pháp luật góp phần phòng, chống vi phạm pháp luật, ổn định trật tự xã hội

Ở nước ta, cùng với sự gia tăng mạnh mẽ của nền kinh tế thị trường thì vấn đề trật tự pháp luật trong xã hội càng trở nên bức xúc. Vấn đề nhân cách của thế hệ trẻ hiện nay đang xuống cấp trầm trọng với nhiều biểu hiện phức tạp khác nhau, không chỉ mang tính cá biệt mà đang có xu hướng trở thành một lối sống phổ biến. Nguyên nhân của tình trạng này là do ý thức của các em về vấn đề pháp luật rất thấp.

Việc tuyên truyền, phổ biến, giáo dục pháp luật sớm giúp học sinh sớm có nhận thức cơ bản về pháp luật, nâng cao năng lực tư duy pháp lý, tránh được những hành động bột phát gây hậu quả nghiêm trọng đối với xã hội. Giáo dục pháp luật sẽ giúp cho học sinh không chỉ điều chỉnh nhận thức và hành vi của mình trong môi trường nhà trường mà còn biết điều chỉnh cho phù hợp với quy tắc xã hội để hành vi đó có tính hợp pháp. Đồng thời các em biết đánh giá phân biệt hành vi đúng sai, từ đó có lập trường vững vàng, không bị các phần tử xấu trong xã hội lôi kéo. Bên cạnh đó, với việc giáo dục, truyền tải những thông tin về các vụ án hình sự, các hành vi vi phạm pháp luật, học sinh có thể hiểu được tính nghiêm minh của pháp luật từ đó kiềm chế tâm lý vi phạm pháp luật của lứa tuổi này và hình thành ý thức chấp hành pháp luật cho các em.

1.3. Tuyên truyền, phổ biến, giáo dục pháp luật giúp học sinh nâng cao khả năng tự bảo vệ các quyền và lợi ích hợp pháp của bản thân

Từ trước đến nay, khi đề cập đến phổ biến, giáo dục pháp luật, thông thường người ta chỉ quan tâm đến “các hành vi vi phạm pháp luật”, và làm sao để phòng

ngừa vi phạm pháp luật xảy ra. Điều đó là hoàn toàn đúng đắn và cần thiết, song, vẫn còn một khía cạnh khác của “*hành vi pháp luật*” đó là hành vi hợp pháp cũng cần phải được chú trọng. Bởi lẽ, hành vi pháp luật là thể thống nhất của hai mặt đối lập là hành vi hợp pháp và hành vi vi phạm pháp luật¹. Hành vi hợp pháp là hành vi được tiến hành thực hiện không trái với quy phạm đạo đức, xã hội, phù hợp với quy định của pháp luật. Đối với học sinh trung học, hoạt động phổ biến giáo dục pháp luật không chỉ làm cho các em hiểu được ý nghĩa xã hội, giá trị xã hội của các quy định pháp luật, của những hành vi hợp pháp mà còn giúp các em hiểu được ý nghĩa, lợi ích của những quy định này, từ đó tuân thủ nó một cách tự nguyện, chứ không chỉ vì sợ chế tài pháp luật.

Không chỉ dừng lại ở đó, các hoạt động tuyên truyền, phổ biến, giáo dục pháp luật còn lồng ghép nội dung giáo dục kỹ năng sống cho học sinh, giúp các em có ý thức về các quyền, lợi ích chính đáng của mình và biết cách tự bảo vệ mình. Thông qua các tình huống pháp lý, học sinh nhận biết được các tình huống có lợi, bất lợi cho bản thân, đánh giá được các hành vi là hợp pháp hay bất hợp pháp và được rèn luyện kỹ năng ứng xử để bảo vệ các quyền lợi của bản thân một cách hiệu quả.

2. Đặc điểm tâm lý của học sinh trung học ảnh hưởng tới hiệu quả tuyên truyền phổ biến, giáo dục pháp luật

Học sinh trung học là những người nằm trong độ tuổi từ 11 đến 18 tuổi đang theo học tại các trường THCS và THPT. Ở lứa tuổi này, sự phát triển tâm lý của các em có những biến đổi lớn cả về lượng và chất. Từ những biến đổi về cơ thể với sự hoàn thiện về cấu tạo và chức năng của hệ thần kinh cùng với sự tích lũy vốn kiến thức và kinh nghiệm đã giúp cho khả năng nhận thức, tư duy và sáng tạo của các em được phát triển. Trong bối cảnh hội nhập xã hội và phát triển công nghệ thông tin, các quan hệ xã hội được mở rộng, ở lứa tuổi học sinh xuất hiện những nhu cầu về hiểu biết thế giới, hiểu biết xã hội, hiểu và tự khẳng định mình trong xã hội. Các em có nguyện vọng thể hiện cá tính của mình một cách độc đáo,

¹ Hoàng Thị Kim Quế, Đa dạng hành vi pháp luật và xây dựng môi trường pháp lý - xã hội cho những hành vi hợp pháp, Tạp chí Nhà nước và pháp luật, số 8/2005, tr. 30-35.

tìm cách làm điều gì đó nổi bật để được người khác quan tâm, chú ý đến bản thân. Đây là thời kỳ tràn đầy hứa hẹn và hy vọng nhất của cuộc đời các em cũng như của gia đình và xã hội. Nếu được giáo dục tốt đó sẽ là bộ phận sản sinh những công dân đầy tự tin, có ý thức công dân đầy đủ, có tinh thần trách nhiệm cao. Ngược lại, nếu các em mắc sai lầm trong thời kỳ này sẽ bị tổn thương lớn về tâm hồn, lệch lạc về nhận thức và hành vi.

Một điểm đặc thù nữa của đối tượng học sinh trung học so với các nhóm đối tượng tuyên truyền, phổ biến, giáo dục pháp luật khác là các em được tiếp thu kiến thức cơ bản về pháp luật trong chương trình giáo dục phổ thông qua môn học chính khóa là Giáo dục công dân và các hoạt động ngoài giờ lên lớp. Tuy nhiên, hiện nay vẫn còn không ít học sinh, thậm chí cả giáo viên và phụ huynh coi Giáo dục công dân là một môn phụ nên không được quan tâm đúng mức. Mặt khác, nội dung bài giảng bộ môn này thường khá khô khan, biên soạn cứng nhắc trên cơ sở bám sát văn bản pháp quy, không truyền cảm đối với cả hai đối tượng: người dạy và người học, dẫn đến tình trạng “học trước, quên sau”. Các hoạt động ngoài giờ lên lớp cũng thường chỉ tập trung truyền tải các thông tin pháp luật, lại không được đưa vào để đánh giá kết quả học tập và rèn luyện nên hiệu quả của hoạt động giáo dục pháp luật trong nhà trường vẫn chưa được như mong muốn.

Do vậy, để có thể nâng cao hiệu quả hoạt động tuyên truyền, phổ biến, giáo dục pháp luật cho học sinh trung học cần phải lựa chọn nội dung phù hợp và thiết kế hình thức, phương pháp tuyên truyền, phổ biến, giáo dục pháp luật một cách khoa học, kết hợp giữa giáo dục pháp luật với giáo dục đạo đức và rèn luyện kỹ năng thực tế cho các em.

3. Thực tiễn chương trình giáo dục pháp luật thực hành của sinh viên Luật Trường Đại học Vinh

Năm 2009, nhằm giúp sinh viên có sự trải nghiệm về ngành Luật, đồng thời rèn luyện cho các em những kỹ năng cơ bản sau khi tốt nghiệp, Khoa Luật - Trường Đại học Vinh đưa chương trình Giáo dục pháp luật thực hành (CLE - Clinical Legal Education) vào chương trình đào tạo, đồng thời thành lập Câu lạc bộ (CLB) Thực hành pháp luật, tạo sân chơi học thuật bổ ích cho sinh viên tham

gia. Hoạt động của CLB được triển khai tập trung ở 3 mảng chính: Tuyên truyền, phổ biến, giáo dục pháp luật cộng đồng; Tư vấn và trợ giúp pháp lý; Hoạt động phong trào đoàn thể. Dưới sự chỉ đạo, dẫn dắt của Trung tâm Tư vấn pháp luật - Trường Đại học Vinh, hoạt động học thuật của CLB đã đạt được những thành tựu nhất định, đặc biệt là hoạt động tuyên truyền, phổ biến và giáo dục pháp luật. Cụ thể từ khi thành lập và hoạt động tới nay, CLB đã thực hiện thành công được 253 cuộc tuyên truyền, phổ biến pháp luật tại các trường Trung học trên địa bàn thành phố Vinh và các huyện lân cận, làng trẻ SOS, các nhóm tự lực (người bị nhiễm HIV và có nguy cơ cao bị nhiễm HIV), các trung tâm y tế cộng đồng, phòng khám dịch vụ y tế trên địa bàn tỉnh, trung tâm lao động xã hội, các trại giam, tuyên truyền giảng dạy pháp luật tại các huyện miền núi. Hiện nay, CLB vẫn duy trì hoạt động tuyên truyền, phổ biến pháp luật thường kỳ tại làng trẻ em SOS và thực hiện các mô hình phổ biến, giáo dục pháp luật theo đề xuất của các đơn vị trường học, dự án...

Các buổi tuyên truyền, phổ biến, giáo dục pháp luật của CLB Thực hành pháp luật được thực hiện bởi chính các bạn sinh viên đã để lại nhiều ấn tượng tốt đẹp với cộng đồng. Với việc xác định đúng mục tiêu tuyên truyền không chỉ là truyền tải các kiến thức, thông tin pháp luật mà còn trang bị, thực hành các kỹ năng ứng xử liên quan đến mỗi lĩnh vực, chủ đề pháp lý đồng thời kết hợp các phương pháp tuyên truyền phù hợp, các hoạt động truyền thông, giáo dục pháp luật của CLB đều được cộng đồng đón nhận và đánh giá cao. Qua các cuộc tuyên truyền, cộng đồng không chỉ hiểu rõ hơn các quy định pháp luật, quyền và nghĩa vụ của mình, thực hiện, tuân thủ pháp luật mà còn có thay đổi thái độ, có cái nhìn đúng đắn, tích cực hơn đối với các vấn đề pháp lý trong cuộc sống.

Với đối tượng học sinh trung học, CLB đã triển khai 127 lượt tuyên truyền, phổ biến và giáo dục pháp luật với các hình thức chính: phổ biến, giáo dục trực tiếp (tuyên truyền miệng), phiên tòa giả định, tổ chức cuộc thi tìm hiểu pháp luật. Nội dung trọng tâm của các hoạt động này là những kiến thức pháp luật cơ bản thuộc các lĩnh vực quan trọng trong đời sống liên quan đến hoạt động sinh hoạt, học tập và vui chơi, giải trí của các em, bao gồm: pháp luật về an toàn giao thông;

phòng, chống tệ nạn xã hội; phòng, chống xâm hại trẻ em; bảo vệ môi trường... Tùy thuộc vào từng chủ đề khác nhau, CLB lựa chọn hình thức phù hợp để các em tiếp cận, khám phá các kiến thức pháp luật và hình thành những kỹ năng sống cần thiết để giải quyết các vấn đề liên quan.

Một buổi tuyên truyền trực tiếp tại làng trẻ em SOS cho học sinh THCS

Chủ đề: Phòng, chống ô nhiễm rác thải nhựa

Tuyên truyền, giáo dục pháp luật qua mô hình Phiên tòa giả định tại trường học cho học sinh THPT

Chủ đề: Phòng, chống ma túy

Cuộc thi tìm hiểu pháp luật dành cho các bạn học sinh THCS và THPT

Chủ đề: Mạng xã hội

Dù chủ thể tuyên truyền, phổ biến, giáo dục pháp luật cho các em học sinh chỉ là các bạn sinh viên Luật đang còn ngồi trên ghế nhà trường, tuy nhiên với sự chuẩn bị kỹ lưỡng, đầy đủ về cả nội dung lẫn kế hoạch, cả vật chất lẫn tinh thần, các hoạt động truyền thông pháp luật của CLB Thực hành pháp luật luôn được các em học sinh tích cực tham gia và đón nhận.

4. Một số kinh nghiệm trong hoạt động tuyên truyền, phổ biến, giáo dục pháp luật cho học sinh trung học

Đối tượng của hoạt động tuyên truyền, phổ biến giáo dục pháp luật ở đây là các em học sinh trung học, độ tuổi đang phát triển về tâm sinh lý và đang trong quá trình định hình nhân cách. Vì vậy, muốn đạt được hiệu quả cao, cần phải nghiên cứu và nắm chắc đối tượng giáo dục của mình, phải thiết kế và xây dựng nội dung và lựa chọn hình thức, phương pháp khoa học.

Đầu tiên, về nội dung tuyên truyền, giáo dục phải gần gũi, thiết thực, phù hợp với đối tượng học sinh. Không giống với nội dung giáo dục pháp luật trong chương trình môn Giáo dục công dân thường chỉ tập trung vào các vấn đề lý luận và một số quyền, nghĩa vụ cơ bản của công dân, hoạt động tuyên truyền, giáo dục pháp luật cộng đồng lại tập trung vào một chủ đề, một lĩnh vực pháp luật cụ thể. Có thể nói, việc lựa chọn các nội dung để thực hiện tuyên truyền, phổ biến trước hết cần dựa trên nhu cầu thực tế của cộng đồng học sinh và các vấn đề mang tính

“thời sự” của cộng đồng đó. Để xác định được các vấn đề đó, phải thực hiện các hoạt động khảo sát, thu thập thông tin, phân tích và đánh giá. Với cộng đồng học sinh trung học, có thể thông qua phỏng vấn trực tiếp người phụ trách cộng đồng (Ban giám hiệu, Hội đồng trường, Giáo viên phụ trách Đoàn, Đội...), qua báo cáo số liệu của các cơ quan chức năng hoặc qua phiếu khảo sát đối với học sinh. Ví dụ: đối với các em học sinh ở làng trẻ SOS thành phố Vinh, căn cứ vào đánh giá của Trưởng làng và trao đổi phỏng vấn trực tiếp với các cán bộ, giáo viên cũng như các em tại làng trẻ, CLB Thực hành pháp luật đã thường xuyên tổ chức các buổi truyền thông pháp luật về vấn đề bạo lực học đường, xâm hại trẻ em, an ninh mạng, ô nhiễm môi trường, tội phạm và vi phạm pháp luật của người chưa thành niên... Bên cạnh đó, việc xây dựng nội dung truyền thông cũng cần được nghiên cứu kỹ lưỡng, đảm bảo phù hợp với khả năng tiếp thu và phát triển tri thức của từng lứa tuổi học sinh. Cùng một chủ đề về bảo vệ môi trường nhưng khả năng tiếp cận kiến thức của học sinh khối lớp 11, lớp 12 chắc chắn sẽ cao hơn so với học sinh khối lớp 6, lớp 7, do đó, hàm lượng kiến thức chuyên sâu, các tình huống pháp liên quan cũng có sự khác biệt khi triển khai thực hiện.

Thứ hai, với đối tượng là học sinh trung học, được đào tạo và có khả năng phát triển tư duy cũng như óc sáng tạo, hoạt động tuyên truyền, phổ biến, giáo dục trực tiếp cần phải kết hợp linh hoạt nhiều phương pháp tương tác khác nhau như thuyết trình, hỏi - đáp, thảo luận nhóm, tranh luận, chơi trò chơi, đóng vai, giải quyết tình huống pháp luật... để thu hút các em chủ động tiếp cận, khám phá kiến thức, rèn luyện và hình thành các kỹ năng cần thiết trong mỗi buổi truyền thông. Từ đó, các em sẽ hiểu và nắm bắt vấn đề một cách dễ dàng hơn. Việc lựa chọn phương pháp tuyên truyền cần có sự cân nhắc, đánh giá kỹ càng dựa trên kết quả phân tích số lượng học sinh tham gia hoạt động, điều kiện về cơ sở vật chất, bối cảnh không gian và thời gian thực hiện buổi truyền thông.

Thứ ba, vì hoạt động phổ biến, giáo dục pháp luật cộng đồng là hoạt động ngoại khóa, ngoài giờ lên lớp, nội dung triển khai xác định phạm vi, lĩnh vực pháp luật cụ thể, nên nếu muốn hoạt động hiệu quả về lâu dài, nên có kế hoạch truyền thông dài hơi với các hình thức tuyên truyền, phổ biến khác nhau. Có thể triển

khai thành các chuyên đề với nhiều kỳ, mỗi kỳ thực hiện bằng một hình thức truyền thông khác. Ví dụ: với chủ đề về phòng, chống bạo lực học đường, có thể triển khai trong 3 kỳ, kỳ đầu triển khai bằng hình thức sân khấu hóa, kỳ thứ hai dưới hình thức tuyên truyền miệng và kỳ cuối thông qua phiên tòa giả định. Với những hình thức, phương pháp truyền thông phong phú về cùng một chủ đề, một lĩnh vực pháp luật, các em học sinh có thể củng cố thêm vốn hiểu biết pháp luật và kinh nghiệm xử lý tình huống, từ đó thay đổi nhận thức, hình thành ý thức pháp luật về vấn đề được giáo dục, hạn chế tình trạng “học trước, quên sau”./.